Ida Nombroj
por Radiotelefona Komunikado
en Esperanto

DE V.Ralf Hagen DK4XK

La problemo

Esperantaj nombroj fariĝas nekompreneblaj kiam oni legas iĝin unu post la alia: du, dudek du, dek, ducent, dudek du: 2, 22, 10, 200, 22 aŭ 2, 20, 2, 10, 2, 100, 2, 10, 2 aŭ 2, 20, 20, 222 aŭ...

Solvo: Ido

Ido konektas ciferojn en nombro kun sufiksoj **-e-** (+), **-a-** (*) kaj **l** (estas potenco de).

<1.000.000: Akcepti senŝange

Oni povas akcepti ĝin senŝanĝe:

- du, du-a-dek-e-du, dek, du-a-cent, du-a-dek-e-du
- du, duadek, du, dek, du, cent, du, dek, du
- du, duadek, duadek, duacent-e-duadek-e-du

<1.000.000 Uzi Esperantan Sufiksojn

Oni povas uzi sistemon Idan, sek uzi Esperantajn Sufiksojn **kaj** (+) aŭ **-oble-** (*):

- du, duoble-dek kaj du, dek, duoble cent, duoble dek kaj du
- du, duoble dek, du, dek, du, cent, du, dek, du
- du, duoble dek, duoble dek, duoble cent kaj duoble dek kaj du

(Komparu germ *zweiundzwanzig* (22) *fünf-und-siebzig* (75, "kvar kaj sepadek").

>1.000.000

Ĉu oni volas fari neregulajn regulojn regule (diru ĝin rapide cent fojojn!), oni povas difini novan sufikson "**-l-**" por "estas potenco de" kaj traduki la potenco en nombroj >10^9:

- Biljono = miljono^2 = du-l-jono
- Triljardo = (miljono^3)*1,000 = tri-l-jardo aŭ miloble tri-l-jono (1,000 triljonoj)

Unuopa aŭ plurala

Ĉar estas unu nombro, la uzato en nombrovortoj kiel "duoble miljono" (2.000.000) restas unuopa.

Aldonaĵoj

El KGD (Kompleta Gramatiko detaloza di la linguo internaciona Ido)

Paĝo 80:

Nombri.

113. — La *nombri kardinala* esas : zero (1), un, du, tri, quar, kin (2), sis, sep, ok, non, dek; cent; mil; le maxim uzita.

Pose : milion; miliard *(mil milioni)*; bilion ($1,000,000^2$); trilion ($1,000,000^3$); quadrilion ($1,000,000^4$); quintilion, sextilion, septilion, oktilian, nonilion, decilion (singla de ta nombri egalesante la preiranta multipliko per un milion (3).

Ni devas explikar, pro quo ni adoptis por biliono, triliono, … la senco Germana prefere kam la senco E. F. I. S. plu internaciona.

	En E. F. I. S.	En D.
Miliono	1.000^2	1.000.000
Biliono	1.000^3	$1.000.000^2$
Triliono	1.000^4	$1.000.000^3$
Quadriliono	1.000^5	$1.000.000^4$

e. c. On vidas, ke en l'unesma kolumno existas nula koincido inter la nombro implikita en la nomo *(bi, tri, quadri, …)* e la exponento di la potenco (la relato esas : l'exponento = $n + 1$, n esante la nombro implikita en la nomo); dum ke en la duesma (kolumno) ta nombri esas konstante egala.

Esas do plu natural e komoda, konsiderar biliono, triliono, e. c., quale la sucedanta potenci di miliono. Plue, on ne bezonas biliono por $1,000^3$, pro ke on havas ja la vorto plu vulgara miliardo. Fine la Germana metodo furnisas la moyeno expresar plu granda nombri (quo povos esar tre utila en la cienci) : decilion signifikas 1,000^11 en l'unesma sistemo, ma 1,000^20 en la duesma. *(Progreso, I, 710.)*

Omna altra nombri, quin on nomizas kompozita, esas expresata per la moyeno di la simpla nombri, segun la maniero sequanta :

1e Se li konstitucas adiciono, on indikas olu per e : dek-e-un, dek-e-du, dek-e-tri, dek-e-quar, e. c., o dek e un, dek e du, dek e tri, e. c. (4).

2e Se li konstitucas multipliko on indikas olu per a ye la fino dil unesma nombro : dua-dek (20); tria-dek (30); quara-dek (40); kina-dek (50), e. c., o duadek, triadek, quaradek, e. c.

Duadek-e-ok (28); sepadek-e-du (72); o duadek e ok, sepadek e du; mil e okacent e nonadek e ok (1898) (5).

Praktike on ne expresas un avan cent, mil, e. c.

Remarki : 1a. Super la mili, on sequos la kustumo enuncar la nombri dil mili, dil milioni, dil bilioni, e. c., kom aparta nombri. Ex. : 345,000 ne enuncesos : triacentamil e quaradeka mil e kina mil, ma : triacent e quaradek e kinamil. To esas videble simpligo.

2a . Por enuncar granda nombri e diktar li, suficos enuncar la sucedanta cifri, quo esas nur simpligo di la normala enuncado. Vice dicar : triacent e quaradek e kinamil, sisacent e sepadek e non, on dicos : supresante le mil, cent, dek : tri, quar, kin, sis, sep, non. Ico esas la maxim klara, simpla e kurta procedo, qua konsistas en diktar la sucedanta cifri vice la nombro (quale se on espelus nomo). On povos ankore enuncar tale la nombri di tri cifri, enuncante nur mil, milion, bilion. Ex. : *tri-quarkin-mil, sis-sep-non.* (So V. Pfaundler, IV, 345.)

La sama procedo uzesos por enuncar o diktar la decimala nombri, enuncate nur lia sucedanta cifri. Ol konvenas precipue por la decimala nombri longa o senfina, exemple : = 3,14159... : *tri, komo, un, quar, un, kin, non...* Kompreneble, on ne omisos enuncar insiste la komo, ed anke la zero.

3a . On povos sempre, quale nun, substantivigar la nombro-nomi, tam en pluralo kam en singularo : *dekeduo, dekedui; duadeko, duadeki (6).*

El Internacia [Ido] Lernolibro por Esperantistoj

Paĝo 20:

LA NUMERALOJ *(la nombro-vorti)*

La nomoj de la nombroj restas samaj escepte de unu = **un** (adjektive), **unu** (substantive). Oni formas **unu** kaj je la multnombro **uni** kiel **altru** kaj **altri**; kvar = **quar**; kvin = **kin**; ses = **sis**; naŭ = **non**.

Ido kunigas la nombrojn per **e** = + aŭ **a** = x. **dek-e-sis** = 16; **dek-e-non** = 19; **duacent-e-tri** = 203; **mil-e-nonacent-e-triadek-e-quar** = 1934. 5/12 = kvin dekduono = **kin dek-e-duimi**; 50 x 1/2 = kvindek duoni = **kina-dek-duimi**.

La **ordaj nombroj** estas formataj per la sufikso -esm: *unesma, duesma, triesma, nonesma, duadekesma*.

La sufikso „-obl“ estas ŝanĝata al **-opl** kun sama senco: *duopla, triobla.*

La sufikso -on estas ŝanĝata al **-im**. Por indiki la horon oni diras **Esas kloko tri ed un quarimi** = estas la tria kaj unu kvarono. **Horo** estas streko, **kloko** estas punkto da tempo.